

WWF Ελλάς

Λεμπέση 21
117 43 Αθήνα

Τηλ: 210 3314893
Φαξ: 210 3247578
tnantsou@wwf.gr
www.wwf.gr

ΕΚΤΑΚΤΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Προς τα μέλη της Βουλής των Ελλήνων

25 Ιουλίου 2022

Θέμα: «Διατάξεις για την απλοποίηση της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, θέσπιση πλαισίου για την ανάπτυξη των Υπεράκτιων Αιολικών Πάρκων, την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, την προστασία του περιβάλλοντος και λοιπές διατάξεις»

Αξιότιμα μέλη της Βουλής των Ελλήνων,

Στο πλαίσιο της επεξεργασίας από τις αρμόδιες επιτροπές του νομοσχεδίου του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, υποβάλλουμε τα ακόλουθα σχόλια.

Γενικά σχόλια

Η χρονική σύμπτωση της καταστροφής από πυρκαγιά ενός από τα σημαντικότερα εθνικά πάρκα της Ευρώπης με την κατάθεση στη Βουλή των Ελλήνων ενός νομοσχεδίου που μεταβάλλει το καθεστώς προστασίας των περιοχών Natura είναι σημασιολογικά ιδιαίτερα φορτισμένη. Θα περιμέναμε από την κυβέρνηση να θέσει προς ψήφιση μια νομοθετική πρόταση που βελτιώνει πραγματικά το χωλό και αναποτελεσματικό σύστημα χαρακτηρισμού και διατήρησης των φυσικών οικοσυστημάτων και των πυρήνων βιοποικιλότητας της χώρας. Αντ' αυτού, καλούμαστε να σχολιάσουμε άλλη μια νομοθετική πρωτοβουλία που, σε συνέχεια του δύσφημου πλέον νόμου 4685/2020, αποτελείώνει το κεκτημένο υψηλού επιπέδου θεσμικής προστασίας των περιοχών Natura, το οποίο δυστυχώς διαχρονικά οι ελληνικές κυβερνήσεις καθυστερούσαν να εφαρμόσουν αποτελεσματικά.

Το συγκεκριμένο νομοσχέδιο, που το ΥΠΕΝ αποκαλεί πολυνομοσχέδιο όμως στην πραγματικότητα είναι άλλο ένα κακογραμμένο και σε αρκετά σημεία κρυπτικό και δυσνόητο νομοσχέδιο-σκούπα που υποβαθμίζει ή ακόμα και καταργεί σημαντικές περιβαλλοντικές διασφαλίσεις, ιδίως σε σχέση με το σύστημα χαρακτηρισμού προστατευόμενων περιοχών, αποτελεί άλλο ένα πλήγμα κατά της ασφάλειας δικαίου που αποτελεί ένα από τα θεμελιώδη ελλείμματα της ελληνικής οικονομίας.^[1]

Συνοπτικά, όπως αναλύεται στη συνέχεια, το συγκεκριμένο νομοσχέδιο αλλοιώνει έντονα και απαράδεκτα το περιεχόμενο των ζωνών προστασίας που η χώρα μας οφείλει να θεσπίσει ως μέτρα διατήρησης και αποφυγής της υποβάθμισης των οικοτόπων και ειδών που προστατεύονται στο πλαίσιο εφαρμογής της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Συγκεκριμένα, επιβαρύνει ζώνες προστασίας με νέες χρήσεις, ενώ προβλέπει διατήρηση όσων χρήσεων και δραστηριοτήτων ήδη υπάρχουν, ακόμα και σε όσες ζώνες που λόγω της οικολογικής τους αξίας και των αναγκών διατήρησής τους πρέπει να

κηρυχθούν ως ζώνες απόλυτης προστασίας. Επίσης, το νομοσχέδιο υποβαθμίζει ακόμα περισσότερο τον ήδη αναξιόπιστο και προβληματικό θεσμό των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΜΠΕ), καθώς προβλέπει ότι οι αξιολογητές των ΜΠΕ θα αμείβονται απευθείας από τους φορείς των έργων που ελέγχουν, δημιουργώντας έτσι μια υπαλληλική σχέση, με ό,τι αυτό συνεπάγεται, η οποία ακυρώνει την ανεξαρτησία που πρέπει (σύμφωνα και με τη νομοθεσία της ΕΕ) να περιβάλλει το σύστημα αξιολόγησης των περιβαλλοντικών μελετών.

Πάγια και πολλαπλά τεκμηριωμένη θέση του WWF Ελλάς είναι ότι η σταθερότητα και η σαφήνεια ενός δίκαιου και αυστηρού πλαισίου περιβαλλοντικής προστασίας και αδειοδότησης είναι στοιχείο που χαρακτηρίζει τις πιο υγιείς και ισχυρές οικονομίες. Παράλληλα, ο αυστηρός έλεγχος της τήρησης της περιβαλλοντικής νομιμότητας μέσα από τακτικές ή έκτακτες επιθεωρήσεις και ελέγχους είναι κρίσιμο συστατικό προφανώς για την προστασία του περιβάλλοντος ως κοινού αγαθού, αλλά και για την ασφάλεια δικαίου, την ισονομία και βέβαια την ισότητα στον ανταγωνισμό.

Όπως σταθερά υποστηρίζουμε, τα νομοσχέδια σαρωτικών αλλαγών σε πολλά θέματα, πεδία πολιτικής και επίπεδα παρέμβασης δεν αποτελούν δείγματα καλής νομοθέτησης.¹ Ειδικά σε σχέση με το περιβάλλον, προκαλούν μια χαοτική κατάσταση που αποδυναμώνει τις προοπτικές καλής διακυβέρνησης και υποσκελίζει την υποχρέωση της πολιτείας για αποτελεσματική διαφύλαξη του περιβάλλοντος ως κορυφαίου κοινωνικού αγαθού. Κατά κανόνα μάλιστα, αυτά τα «νομοσχέδια-σκούπες» δικαιολογημένα έλκουν τη δημόσια προσοχή στις πιο προβληματικές ρυθμίσεις τους, με αποτέλεσμα να χάνονται τυχόν θετικές διατάξεις, ενώ παράλληλα συσκοτίζεται ακόμα περισσότερο το κανονιστικό πλαίσιο.

Οι συνεχείς μεταβολές του θεσμικού πλαισίου για την περιβαλλοντική αδειοδότηση, το ψαλίδισμα του δικαιώματος έκφρασης γνώμης και ουσιαστικής κοινωνικής συμβολής και πληροφόρησης για την πολιτική διαδικασία διαμόρφωσης και εφαρμογής των περιβαλλοντικών θεσμών, και η φωτογραφική τακτοποίηση συγκεκριμένων συμφερόντων εις βάρος τους είναι ένας εφιάλης και βασικός παράγοντας έντασης της ανασφάλειας δικαίου που πλήττει τη χώρα μας.

Στη συνέχεια, παραθέτουμε ειδικότερα σχόλια σε συγκεκριμένα άρθρα, με την επιφύλαξη πιθανών παραβλέψεων λόγω του μικρού διαθέσιμου χρόνου ανάγνωσης και της χρονικής σύμπτωσης με το δραματικό γεγονός της καταστροφής από mega-πυρκαγιά του Εθνικού Πάρκου Δάσους Δαδιάς – Λευκίμης – Σουφλίου.

Κεφάλαιο Β´ - Απλοποίηση Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης και περιβαλλοντικών ελέγχων

Εισαγωγικά, πρέπει να τονιστεί η διαχρονική εκ μέρους της Ελλάδας αγνόηση των απαιτήσεων του δικαίου της ΕΕ για ισχυρό θεσμικό πλαίσιο και διαδικασίες για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από έργα, σχέδια και δραστηριότητες, εντός ή εκτός περιοχών Natura 2000. Πρόσφατη εξέλιξη (15 Ιουλίου 2022): η παραπομπή της χώρας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο Δικαστήριο της ΕΕ για σειρά από παραβιάσεις της οδηγίας για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (2011/92/ΕΕ, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 2014/52/ΕΕ). Άλλη, εξαιρετικά σημαντική τρέχουσα διαδικασία είναι η διαχρονική παραβίαση των απαιτήσεων της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τη διενέργεια **δέουσας εκτίμησης** των επιπτώσεων σχεδίων και έργων σε περιοχές Natura 2000, για την οποία η Κομισιόν έχει εγείρει προς το ΥΠΕΝ θεμελιώδους σημασίας ζητήματα στο πλαίσιο διαδικασίας PILOT.

¹ Ενδεικτικά, το Κεφάλαιο Α του ν. 4014/2011 για την περιβαλλοντική αδειοδότηση έχει μεταβληθεί μέσα στην τελευταία δεκαετία προς διάφορες κατευθύνσεις με οκτώ νόμους: 4042/2012, 4519/2018, 4635/2019, 4685/2020, 4736/2020, 4819/2021, 4843/2021, 4951/2022.

Άρθρο 3 - Εξαιρέσεις από την περιβαλλοντική αδειοδότηση - Τροποποίηση παρ. 2α και 2β άρθρου 1 του ν. 4014/2011

Η ρύθμιση αγνοεί τον παράγοντα της κλιματικής αλλαγής και τη σωρεία ειδικότερων ρυθμίσεων για τα θέματα αυτά – στο πλαίσιο των οποίων θα έπρεπε να προσδιοριστεί η ανάγκη και οι διαδικασίες εξαίρεσης από την περιβαλλοντική αδειοδότηση. Δύο χρόνια μετά από τη θέσπιση της υποχρέωσης εκπόνησής της, «Εθνική Πολιτική Μείωσης Κινδύνου Καταστροφών» δεν υπάρχει (9 παρ. 1 ν. 4662/2020). Είναι άγνωστο αν η χώρα έχει εκπονήσει την εθνική εκτίμηση κινδύνων που απαιτεί η ενωσιακή νομοθεσία για την πολιτική προστασία (άρθ. 6 Απόφασης 1313/2003/ΕΕ) και εάν όντως αυτό έχει συμβεί, δεν μπορούν να ανευρεθούν οι σχετικές πληροφορίες.

Η Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΕΣΠΚΑ, 2016) χρήζει επικαιροποίησης, και, στον βαθμό που ισχύει, επίσης δεν προβλέπει την ανάγκη παρόμοιων εξαιρέσεων (45 ν. 4414/2016, 4-5 ν. 4936/2022). Το Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας έχει αναρτήσει διάφορα ad hoc κείμενα που δίνουν με «επιτελικό» τρόπο οδηγίες αντιμετώπισης παρόμοιων καταστροφών σε άλλους φορείς (π.χ., το από 11.5.2020 «Πρότυπο Υπόδειγμα Σχεδίου Αντιμετώπισης Έκτακτων Αναγκών εξαιτίας Δασικών Πυρκαγιών για την σύνταξη σχεδίων από τους δήμους της Χώρας»): ούτε τα κείμενα αυτά φαίνεται να προβλέπουν, στην πλειονότητά τους, παρόμοιες εξαιρέσεις. Δεν χρειάζεται φυσικά να ειπωθεί ότι μία ευνομούμενη (και εκτεθειμένη σε σοβαρούς φυσικούς κινδύνους) χώρα, αφιερώνει τους απαραίτητους πόρους στην πρόληψη, στην διαχείριση κινδύνων, στην κοινωνική αλληλεγγύη και στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, πριν την (ή παράλληλα με) την εξέταση αλλαγών (και μάλιστα «απλοποιήσεων») στο θεσμικό πλαίσιο. Άλλωστε, όπως σημειώνει το σχετικό Κατευθυντήριο Έγγραφο της ΕΕ, «η εξαίρεση θα ήταν γενικά δικαιολογημένη μόνο εάν η το έκτακτο περιστατικό που οδήγησε στο έργο δεν μπορούσε να προβλεφθεί ή, στην περίπτωση που μπορούσε να προβλεφθεί, το έργο δεν μπορούσε να έχει αναληφθεί νωρίτερα. Για παράδειγμα, ένα αντιπλημμυρικό έργο θα μπορούσε να θεωρηθεί μέτρο για την αντιμετώπιση πιθανού έκτακτου περιστατικού επαρκώς επείγοντος ώστε να δικαιολογείται η επίκληση της εξαίρεσης, αν ήταν αδύνατο να αναληφθεί νωρίτερα...» (Ανακοίνωση της Επιτροπής, Έγγραφο καθοδήγησης σχετικά με την εφαρμογή εξαιρέσεων βάσει της οδηγίας για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, 2019/C 386/05). Θα πρέπει επίσης να ειπωθεί ότι τα παραπάνω κείμενα (όπως ο «Ξενοκράτης» του 2003) τονίζουν την ανάγκη πρόληψης, μείωσης και διαχείρισης κινδύνων για το περιβάλλον παράλληλα με τους αντίστοιχους κινδύνους για τον πληθυσμό και τις υποδομές.

Το ενωσιακό δίκαιο επιτρέπει την εξαίρεση από την περιβαλλοντική αδειοδότηση των έργων (ή τμημάτων έργων) που «εξυπηρετούν αποκλειστικά σκοπούς άμυνας» (άρθρο 1 παρ. 3 οδηγίας 2011/92). Το τελευταίο εδάφιο της υποπερίπτωσης (β) της παρ. 2α («η διαδικασία της παρούσας δεν απαιτείται για αεροδρόμια, λιμάνια, δεξαμενές καυσίμων και αγωγούς μεταφοράς υγρών καυσίμων που εξυπηρετούν σκοπούς εθνικής άμυνας») παραβιάζει την υποχρέωση αυτή για 2 λόγους: πρώτον, δεν προβλέπει σχετική διαδικασία (δεν αποτελεί, δηλαδή, «ενσωμάτωση» οδηγίας). Και δεύτερον, διότι παραλείπει τον όρο «αποκλειστικά», και εξαιρεί έναν αδιευκρίνιστο αριθμό μεγάλων έργων υποδομών, με σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, τα οποία μόνο περιστασιακά μπορεί να εξυπηρετούν ανάγκες εθνικής άμυνας. Πρόκειται για συνήθη περίπτωση στην Ελλάδα.

Με την υποπαράγραφο 2β επιδιώκεται η ενσωμάτωση του άρθρου 2 παρ. 4 της οδηγίας 2011/92, με το οποίο επιτρέπεται, «σε εξαιρετικές περιπτώσεις», η εξαίρεση «συγκεκριμένου έργου» από τις διατάξεις της οδηγίας, «εφόσον η εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων θα επηρέαζε αρνητικά τον σκοπό του έργου, υπό τον όρο ότι πληρούνται οι στόχοι της παρούσας οδηγίας». Η προτεινόμενη διάταξη εισάγει μία τεράστια και μη οριοθετημένη εξαίρεση, χωρίς κανένα περιορισμό ή κριτήριο, από τις διατάξεις που αφορούν την περιβαλλοντική αδειοδότηση, και παραβιάζει πολλαπλά τις απαιτήσεις της ενωσιακής νομοθεσίας. Πρώτον, η εξαίρεση επιτρέπεται «σε εξαιρετικές περιπτώσεις», και η προτεινόμενη διάταξη δεν ορίζει καμία ειδική, πόσο μάλλον «εξαιρετική», περίπτωση. Δεύτερον, η διάταξη είναι εφαρμοστέα «υπό τον όρο ότι πληρούνται οι στόχοι της παρούσας οδηγίας»: ένας στόχος της οδηγίας είναι ότι «η εκτίμηση των σημαντικών επιπτώσεων που ενδέχεται να έχουν» μία ομάδα

ρυπογόνων έργων, «με γνώμονα την προστασία της ανθρώπινης υγείας, τη συμβολή, με τη δημιουργία ενός καλύτερου περιβάλλοντος, στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, τη φροντίδα για τη διατήρηση των ποικιλιών των ειδών και τη διατήρησή της αναπαραγωγικής ικανότητας του οικοσυστήματος ως θεμελιώδους πόρου ζωής» (δικαιολογητικές σκέψεις 8 και 14). Ωστόσο, στην συγκεκριμένη περίπτωση, προβλέπεται η εκπόνηση ΤΕΠΕΜ, η οποία δεν περιλαμβάνει καμία απολύτως παρόμοια πληροφορία (πρβλ. 11 παρ. 11 ν. 4014/2011, που εφαρμόζεται αναλόγως, ανεξάρτητα από ό,τι προβλέπει η υποπερίπτωση ββ) της παρ. 2β).

Επιπροσθέτως, ένας άλλος στόχος της οδηγίας είναι η διασφάλιση της «εγκυρότητας και διαφάνειας της διαδικασίας λήψης αποφάσεων» (δικαιολογητική σκέψη 16): εδώ, αντιθέτως, προβλέπεται μόνο η δημοσίευση της απόφασης εξαίρεσης, και όχι του εισαγωγικού φακέλου (με τον οποίον δόθηκαν «τεκμηριώνεται», με στοιχεία που δεν δημοσιεύονται, «ότι η εφαρμογή του συνόλου των απαιτήσεων της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης επηρεάζει αρνητικά τον σκοπό του έργου ή της δραστηριότητας»), ή της μεταγενέστερης ΤΕΠΕΜ. Ειρήσθω εν παρόδω, δεν υπάρχει έργο στο οποίο να μην μπορεί να τεκμηριωθεί ότι η «εφαρμογή του συνόλου των απαιτήσεων της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης επηρεάζει αρνητικά τον σκοπό του έργου ή της δραστηριότητας» (σημείο β)), καθώς η περιβαλλοντική αδειοδότηση συνεπάγεται καθυστέρηση και έξοδα. Ωστόσο, συνεπάγεται επίσης διάχυτα οφέλη που αφορούν (μεταξύ πολλών άλλων) την βιώσιμη ανάπτυξη, την προστασία των φυσικών και πολιτιστικών αγαθών, την προστασία της δημόσιας υγείας, την βελτιστοποίηση των αδειών, την κοινωνική συνοχή και τα οφέλη αυτά είναι αδύνατο να τεκμηριωθούν από τον ενδιαφερόμενο (ούτε η προτεινόμενη διάταξη απαιτεί την τεκμηρίωσή τους με οποιοδήποτε άλλο τρόπο). Τέταρτον, το WWF ελπίζει να είναι αντιληπτό στο ΥΠΕΝ ότι η εξαίρεση αναφέρεται σε μελλοντικά έργα, και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την τακτοποίηση παρανομιών και αυθαιρεσιών. Τέλος, η ΤΕΠΕΜ, όχι μόνο δεν έχει το κατάλληλο περιεχόμενο, αλλά και υποβάλλεται μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής του έργου.

Σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, η περιβαλλοντική εκτίμηση είναι το νομικό περίβλημα με το οποίο υλοποιούνται οι θεσμοί της «δέουσας εκτίμησης» (άρθρο 6 παρ. 3 οδηγίας 92/43) και της «αδειοδότησης» εγκαταστάσεων που υπάγονται στο Παράρτημα Ι της οδηγίας 2010/75. Με άλλα λόγια, και σύμφωνα με την ορολογία του ενωσιακού δικαίου, ακολουθείται η «κοινή διαδικασία» (Ανακοίνωση της Επιτροπής, Έγγραφο καθοδήγησης της Επιτροπής για τον εξορθολογισμό των εκτιμήσεων περιβαλλοντικών επιπτώσεων που διεξάγονται βάσει του άρθρου 2 παράγραφος 3 της οδηγίας για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, 2016/C 273/01). Καμία όμως από τις οδηγίες αυτές δεν προβλέπει εξαιρέσεις όπως αυτές που εισάγονται με την σχολιαζόμενη διάταξη του παρόντος νομοσχεδίου. Συνεπώς, η εφαρμογή των προτεινόμενων διατάξεων σε όσα έργα ή δραστηριότητες απαιτούν «δέουσα εκτίμηση» ή εμπίπτουν στο Παράρτημα Ι της οδηγίας 2010/75 είναι παράνομη, και το ΥΠΕΝ οφείλει να τις εξαιρέσει αμέσως από την εφαρμογή του άρθρου 3 του νομοσχεδίου. Παράλληλα, εφόσον ένα έργο ή δραστηριότητα εμπίπτει στο άρθρο 4 παρ. 7 της οδηγίας 2000/60 (οδηγίας – Πλαίσιο για τα ύδατα) (όπως μπορεί να συμβεί με έργα που επηρεάζουν την κατάσταση υπόγειων ή επιφανειακών υδάτων), θα πρέπει να τεκμηριωθεί η συνδρομή των προϋποθέσεων για την εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας αυτής – κάτι που, σήμερα, γίνεται στα πλαίσια της περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Για το θέμα αυτό, οι προτεινόμενες από το νομοσχέδιο διατάξεις δεν λαμβάνουν καμία μέριμνα, και, κατά συνέπεια, και τα έργα αυτά θα πρέπει να εξαιρεθούν από τις προτεινόμενες διατάξεις.

Το τελευταίο εδάφιο του προτεινόμενου άρθρου 3 ορίζει ότι «δεν απαιτείται εκ νέου περιβαλλοντική αδειοδότηση έργου, τμήματος έργου ή δραστηριότητας, εάν αυτή υφίσταται ήδη και οι προβλεπόμενες ή εκτελούμενες εργασίες αφορούν στην αποκατάσταση του έργου στην προτέρα, πριν την επέμβαση, κατάσταση» (προφανώς, υπονοείται η περίπτωση που η αρχική περιβαλλοντική αδειοδότηση δεν έχει μεριμνήσει για τα θέματα αυτά, διότι, σε αντίθετη περίπτωση, δεν υφίσταται θέμα). Η διάταξη πρέπει να αποσυρθεί, διότι παραβιάζει ευθέως το ενωσιακό δίκαιο, τόσο στην περίπτωση έργων που υπάγονται στην οδηγία 2011/92 (πρβλ. Παράρτημα ΙV σημείο 1 (β), σύμφωνα με το οποίο η ΜΠΕ περιλαμβάνει «περιγραφή των φυσικών χαρακτηριστικών του όλου έργου, καθώς και, εφόσον χρειάζεται, των αναγκαίων εργασιών κατεδάφισης») όσο και εγκαταστάσεων που υπάγονται στην οδηγία 2010/75 (πρβλ. 12 παρ. 1 ε), σύμφωνα με το οποίο η «αίτηση αδείας» περιλαμβάνει την

«βασική έκθεση» για την εξυγίανση και αποκατάσταση του χώρου μετά την παύση των δραστηριοτήτων). Δεν χρειάζεται να τονιστεί η σημασία των διατάξεων αυτών, καθώς η χώρα προσπαθεί να αναπροσαρμόσει τις οικονομικές της δραστηριότητες εν όψει των νέων συνθηκών της πανδημίας και της κλιματικής αλλαγής. Προκαλεί, πάντως, αλγινή εντύπωση η ποιότητα του νομοθετικού έργου του ΥΠΕΝ, το οποίο αγνοεί βασικές παραμέτρους των θεμάτων που επιδιώκει να ρυθμίσει.

Άρθρο 4 – Απλοποίηση της διαδικασίας ενημέρωσης ή τροποποίησης Απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων - Τροποποίηση παρ. 1 και 1α και υποπερ. αα' περ. β' παρ. 2 άρθρου 6 ν. 4014/2011

Το WWF Ελλάς έχει επανειλημμένα ασκήσει κριτική για την επίκληση των «μη ουσιωδών» τροποποιήσεων της ΑΕΠΟ προκειμένου να αποδυναμωθεί περαιτέρω ο θεσμός της περιβαλλοντικής αδειοδότησης (βλ. σχετικά σχόλια στον ν. 4685/2020). Η οδηγία 2011/92 αναφέρεται σε «κάθε μεταβολή» ή «οποιαδήποτε τροποποίηση» (σημείο 24 Παραρτήματος I, σημείο 13 α) Παραρτήματος II). Η εγκατάσταση βοηθητικού εξοπλισμού, η συντήρηση και η ανακαίνιση εντάσσονται στην «λειτουργία» του έργου, οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της οποίας έπρεπε να είχαν εκτιμηθεί στην αρχική ΑΕΠΟ [βλ., ενδεικτικά, την ΚΥΑ 170225/2015 (ΦΕΚ Β' 45), όπου όλα αυτά τα θέματα εξετάζονται εξαντλητικά, και το Παράρτημα IV της οδηγίας 2011/92]. Οι «υποσταθμοί» είναι έργο που υπόκειται αυτοτελώς σε περιβαλλοντική αδειοδότηση κατά την εθνική νομοθεσία (11η Ομάδα, ΚΥΑ ΔΙΠΑ/οικ. 37674/2014 όπως ισχύει), και δεν είναι σαφείς οι λόγοι για τους οποίους η διάταξη τους θεωρεί «διαφοροποίηση μικρής κλίμακας». Οι αλλαγές στην εσωτερική διαρρύθμιση των μηχανημάτων δεν είναι έργο που υπόκειται σε περιβαλλοντική αδειοδότηση, αλλά μπορεί να αφορά άλλες άδειες (π.χ., την άδεια λειτουργίας).

Άρθρο 5 - Καθορισμός αποδέκτη λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση - Τροποποίηση παρ. 1 άρθρου 12 ν. 4014/2011

Η υγειονομική διάταξη Ε1β/221/1965 «Περί διαθέσεως λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων» και οι μεταγενέστερες υγειονομικές διατάξεις τροποποίησής της, κατά το μέρος που αφορά τα απόβλητα που περιλαμβάνονται στον Ευρωπαϊκό Κατάλογο Αποβλήτων (ΕΚΑ), που καταρτίστηκε με την απόφαση 2000/532/ΕΚ (ΕΕ L 204/37/21.7.1998)» (όπως η τελευταία ισχύει) έχει καταργηθεί. Η διαδικασία «καθορισμού αποδέκτη» δεν υφίσταται πλέον, και, κατά συνέπεια, δεν μπορεί να «αντικατασταθεί» από την ΑΕΠΟ. Συνεπώς, οι συντάκτες του νομοσχεδίου θα πρέπει να επανεξετάσουν το νόημα της νέας περίπτωσης δ' του άρθρου 12 παρ. 1 ν. 4014/2011.

Γενικότερα, σημειώνεται ότι για τις «σημειακές πηγές απορρίψεων που ενδέχεται να προκαλέσουν ρύπανση», η ενωσιακή νομοθεσία απαιτεί «προηγούμενη κανονιστική ρύθμιση, όπως η απαγόρευση της εισόδου ρύπων στα ύδατα, ή ...προηγούμενη άδεια, ή ..καταχώρηση βασιζόμενη σε γενικούς δεσμευτικούς κανόνες που να καθορίζουν ελέγχους εκπομπών για τους σχετικούς ρύπους...» [άρθρο 11 παρ. ζ) οδηγίας 2000/60]. Μολονότι η ΑΕΠΟ μπορεί να θεωρηθεί ότι καλύπτει την υποχρέωση της «προηγούμενης άδειας», οι διοικητικές ρυθμίσεις θα πρέπει να συντονίζονται σε επίπεδο λεκάνης απορροής (άρθρο 3 παρ. 4 οδηγίας 2000/60). Κατά συνέπεια, το μόνο εργαλείο για τον καθορισμό αποδεκτών και όρων απόρριψης είναι το Σχέδιο Διαχείρισης Λ.Α.Π.

Άρθρο 6 (Καθορισμός τρόπου πληρωμής των πιστοποιημένων αξιολογητών - Τροποποίηση παρ. 7 άρθρου 16 ν. 4014/2011

Με αυτή τη διάταξη ουσιαστικά επιδιώκεται η πληρωμή του αξιολογητή ΜΠΕ χωρίς να παρεμβάλλεται ο «κωδικός της παρ. 5 του άρθρου 17» (όπως προβλέπεται από το σημερινό άρθρ. 16 παρ. 7 ν. 4014/2011). Με τον τρόπο αυτό, δημιουργείται μία απευθείας εμπορική συναλλαγή μεταξύ του

αξιολογητή ΜΠΕ και του φορέα του έργου – στην ουσία, ο τελευταίος επιλέγει, ελέγχει και κατευθύνει τον αξιολογητή ΜΠΕ του. Εννοείται ότι, με τον τρόπο αυτό, δημιουργείται μία εστία αδιαφάνειας και σύγκρουσης συμφερόντων (αν όχι διαφθοράς), και η αξιοπιστία των εξωτερικών αξιολογήσεων ΜΠΕ θα είναι μηδαμινή. Η καταβαράθρωση αυτή κάθε έννοιας χρηστής διοίκησης – η οποία πρέπει να σταθμίζει με στοιχειώδη αμεροληψία τις ΜΠΕ- είναι φυσικά αντίθετη στο ενωσιακό δίκαιο, το οποίο υποχρεώνει τα κράτη μέλη να «διασφαλίζουν ότι η αρμόδια αρχή ή οι αρμόδιες αρχές εκτελούν τα καθήκοντα που απορρέουν από την παρούσα οδηγία με αντικειμενικό τρόπο και δεν βρίσκονται σε σύγκρουση συμφερόντων» (άρθρο 9α οδηγίας 2011/92). Φυσικά, δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι η τελευταία διάταξη, με ευθύνη του ΥΠΕΝ, δεν έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο.

Άρθρο 7 - Συμπληρώσεις διαδικασίας περιβαλλοντικών ελέγχων - Τροποποίηση παρ. 5, 11, 15α, 15β, 15γ και 21 άρθρου 20 ν. 4014/2011

Προφανώς, η αδυναμία του ΥΠΕΝ να αξιοποιήσει τον θεσμό του Εποπτικού Συμβουλίου είναι ένα ακόμα πλήγμα στην αποδοτικότητα και την ανεξαρτησία των Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (20 παρ. 5 γ) ν. 4014/2011). Όχι μόνο δεν γίνονται βήματα για την ενδυνάμωση του θεσμού και την κατοχύρωση της ανεξαρτησίας του, αλλά επιδιώκεται και η συνεχής υποβάθμισή τους.

Με την προτεινόμενη τροποποίηση του σημείου γ) της υποπαραγράφου 15β του άρθρου 20, ορίζεται ότι η έλλειψη Π.Π.Δ. – κατά νομική ακριβολογία, η έλλειψη πράξης υπαγωγής σε Π.Π.Δ. (πρβλ. άρθ. 8) – δεν είναι «ουσιώδης διοικητική παράβαση» η οποία χαρακτηρίζεται από την νομοθεσία ως «ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ» ή «ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ» (πρβλ. το σημερινό άρθρο 20 παρ.15β β. 4014/2011). Με τον τρόπο αυτό, όχι μόνο υποδηλώνεται ότι οι συγκεκριμένες παραβάσεις δεν αφορούν το δημόσιο συμφέρον (20 παρ. 15β εδ. α') , αλλά και δίνεται ουσιαστικά μία «προθεσμία» υπεράνω των τριών ετών και «πλάνο διορθωτικών ενεργειών» (με ευθύνη των αρχών επιθεώρησης, που πρέπει να το συντάξουν για χάρη του φορέα) πριν την επιβολή κυρώσεων (πρβλ. παρ. 15 και 15α του άρθ. 20). Η μετατροπή των Π.Π.Δ. σε ένα είδος μη δεσμευτικών κατευθύνσεων δεν είναι μέσα στις προθέσεις του νομοθέτη του ν. 4014/2011. Όλα αυτά, για μία μεγάλη κατηγορία έργων, που μπορεί τοπικά, και ενίοτε σωρευτικά, να προκαλέσουν σημαντική υποβάθμιση στο περιβάλλον.

Κεφάλαιο Γ: Χρήσεις γης και προστατευόμενες περιοχές

Εισαγωγικά, πρέπει να τονιστεί η διαχρονική εκ μέρους της Ελλάδας αγνόηση των απαιτήσεων του δικαίου της ΕΕ για ισχυρό θεσμικό πλαίσιο και διαδικασίες καθορισμού μέτρων προστασίας των περιοχών Natura 2000. Πρόσφατη εξέλιξη η καταδικαστική απόφαση C-849/19 του Δικαστηρίου της ΕΕ (17 Δεκεμβρίου 2020), με την οποία κρίνεται ότι μη θεσπίζοντας εδώ και τουλάχιστον μια δεκαετία όλα τα αναγκαία μέτρα για τον καθορισμό των κατάλληλων στόχων και μέτρων διατήρησης των περιοχών Natura 2000, η Ελλάδα παραβιάζει τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 4(4) και 6(1) της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Μεγάλο προβληματισμό προξενούν ιδίως τα άρθρα 11 και 13, τα οποία έχουν μεταβληθεί σε σχέση με το νομοσχέδιο που δόθηκε σε πολύ μικρής διάρκειας διαβούλευση στο orengon.gr, ως αποτέλεσμα των έντονων αντιδράσεων που προκάλεσαν οι εισηγούμενες ρυθμίσεις.

Άρθρο 11 - Επιτρεπόμενες χρήσεις γης στις ζώνες προστατευόμενων περιοχών του Δικτύου «Φύση 2000»

Το άρθρο 11, σε συνάρτηση με το άρθρο 44 του ν. 4685/2020 και τις διατάξεις του άρθρου 13 αυτού του νομοσχεδίου, σημαίνουν σοβαρή απώλεια εθνικού θεσμικού κεκτημένου προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και των σημαντικών οικοτόπων και ειδών της Ελλάδας.

Εδώ πρέπει να επισημανθεί η θετική αλλαγή που έχει σημειωθεί μετά τη διαβούλευση, ειδικά σε σχέση με τις ζώνες απόλυτης προστασίας. Συγκεκριμένα, **αφαιρέθηκαν** ορισμένες εξαιρετικά επιβαρυντικές

χρήσεις από τον κατάλογο των επιτρεπόμενων με βάση το π.δ. 59/2018, όπως οι «Γραμμικές υποδομές μεταφορών, ιδίως οδοί κίνησης μηχανοκίνητων οχημάτων, οδοί ήπιας κυκλοφορίας, κλπ» και «Εγκαταστάσεις ύδρευσης, ... εγκαταστάσεις αποθήκευσης και μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, τηλεπικοινωνιών κ.λπ.». Ωστόσο παραμένει η προβληματική πρόβλεψη που επιτρέπει την ελεύθερη βόσκηση και την ερασιτεχνική αλιεία, δραστηριότητες οι οποίες δεν συνάδουν με το αυστηρό προστατευτικό καθεστώς αυτών των ζωνών, ενώ συγχρόνως δεν προσδιορίζεται, με σαφή και συγκεκριμένο τρόπο όπως θα έπρεπε, η κατά περίπτωση αναγκαία σύνδεση των δραστηριοτήτων αυτών με σκοπούς διαχείρισης.

Επίσης αφαιρέθηκαν μερικές ασύμβατες χρήσεις από τις ζώνες προστασίας της φύσης (δεύτερη σε αυστηρότητα ζώνη προστασίας), όπως οι τουριστικές χρήσεις και οι εξορυκτικές δραστηριότητες, τις οποίες το σχέδιο νόμου της διαβούλευσης επιχείρησε σκανδαλωδώς να εισάγει στις ζώνες αυτές. Εξακολουθούν όμως να προβλέπονται πλέον χρήσεις που δεν επιτρέπονταν με το προηγούμενο καθεστώς, όπως οι εγκαταστάσεις ύδρευσης, αποθήκευσης και μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας κ.λπ., οι εγκαταστάσεις ΑΠΕ. Οι εξορυκτικές δραστηριότητες -συμπεριλαμβανομένων των εξορύξεων υδρογονανθράκων- εξακολουθούν να προβλέπονται στις λοιπές ζώνες προστασίας.

Ένα ιδιαίτερα προβληματικό ζήτημα είναι η πρόβλεψη της χρήσης (33) στις κατηγορίες ζωνών "προστασίας της φύσης", "διατήρησης οικοτόπων και ειδών", και "βιώσιμης διαχείρισης φυσικών πόρων". Ενώ η χρήση (33) αναφέρεται ως «Εγκαταστάσεις παραγωγής, αποθήκευσης και μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, ύδρευσης, τηλεπικοινωνιών, και συναφείς εγκαταστάσεις», εντούτοις στο άρθρο 14 η χρήση αυτή τροποποιείται και προστίθενται σε αυτήν οι **«εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ορυκτά καύσιμα»**. Είτε πρόκειται για παράδειγμα κακής νομοτεχνικής επεξεργασίας είτε για ύπουλη διάταξη, καμία μονάδα καύσης ορυκτών καυσίμων δεν μπορεί να έχει θέση σε καμία περιοχή Natura.

Το ζήτημα των χρήσεων που επιτρέπονται εντός των περιοχών Natura 2000 όμως δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με παραπομπή σε μενού επιλογών. Όπως ξεκάθαρα επιτάσσει η οδηγία 92/43/ΕΟΚ, μοναδικός γνώμονας για την έγκριση χρήσεων, έργων και δραστηριοτήτων είναι η επίτευξη και διατήρηση σε καλή οικολογική κατάσταση των οικοτόπων και ειδών που προστατεύονται από το δίκαιο της ΕΕ.

Κυριότερο όμως πλήγμα στο καθεστώς θέσπισης μέτρων διατήρησης για τις περιοχές Natura είναι το γεγονός ότι, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 13, προβλέπεται ότι καμία από τις χρήσεις, έργα ή δραστηριότητες που έχουν αδειοδοτηθεί ή βρίσκονται σε διαδικασία αδειοδότησης στις ζώνες αυτές δεν πρόκειται να μετακινηθεί. Ενώ λοιπόν παλιότερα προβλεπόταν μετεγκατάσταση ή σταδιακή παύση και απομάκρυνση δραστηριοτήτων από τις ζώνες αυστηρού καθεστώτος προστασίας, ώστε αυτές να παραμείνουν αδιατάρακτες για διατήρηση ή αποκατάσταση των ζωτικών οικολογικών τους λειτουργιών, τώρα η κυβέρνηση επιδιώκει την εσαεί τακτοποίησή τους. Γίνεται φανερή η αδιαφορία της κυβέρνησης για την ανάγκη καθαρών όρων στις ζώνες προστασίας.

Ζητάμε ακύρωση του άρθρου 44 του ν. 4685/2020, επιστροφή στο καθεστώς του ν. 1650/1986 (όπως τροποποιήθηκε με τον ν. 3937/2011) και εξειδίκευσή του με ειδικότερο προεδρικό διάταγμα καθορισμού των ανά ζώνη δραστηριοτήτων και χρήσεων, το οποίο θα τύχει επεξεργασίας από **επιστημονική** ομάδα εργασίας, με ειδικευση στο αντικείμενο και με γνώση των διεθνώς βέλτιστων πρακτικών προστασίας σημαντικών οικοσυστημάτων και πυρηνικών βιοποικιλότητας.

Είναι επιτακτική ανάγκη το ΥΠΕΝ να αναλάβει άμεσα τη σχετική πρωτοβουλία, προκειμένου τα προβλήματα εφαρμογής που έχουν διαπιστωθεί κατά την εκπόνηση των ειδικών περιβαλλοντικών μελετών να αντιμετωπιστούν άμεσα και με ουσιαστικό τρόπο, και όχι με επιβλαβή ημίμετρα όπως προτείνεται με αυτό το νομοσχέδιο. Είναι εθνική ανάγκη οι μελέτες αυτές να ολοκληρωθούν ορθά το ταχύτερο δυνατό, ώστε οι προστατευόμενες περιοχές να αποκτήσουν επιτέλους το προστατευτικό καθεστώς που αρμόζει στη σημασία τους, σε πλήρη συμμόρφωση με τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές και τις προβλέψεις του ενωσιακού δικαίου.

Άρθρο 13 – Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες, σχέδια διαχείρισης και καθορισμός χρήσεων γης στις προστατευόμενες περιοχές – Τροποποίηση άρθρου 21 ν. 1650/1986

Παράγραφος 2: Με το προτεινόμενο νομοσχέδιο, προστίθεται στο περιεχόμενο των ΕΠΜ η εξής διάταξη: «στις ζώνες αυτές λαμβάνονται υπόψη οι υφιστάμενες δραστηριότητες και η γειτνίαση με οικισμούς και υπάρχει μέριμνα για την εξυπηρέτηση των λειτουργιών που είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τον πολεοδομικό ή οικιστικό χαρακτήρα των περιοχών αυτών, καθώς και οι κατευθύνσεις του περιφερειακού χωροταξικού πλαισίου της οικείας περιφέρειας και των ειδικών χωρικών πλαισίων». Η διάταξη αυτή έρχεται σε αντίθεση με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ και ειδικότερα με το άρθρο 6 παρ. 1 το οποίο προβλέπει ότι τα αναγκαία μέτρα διατήρησης «αναπαυκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των τύπων φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος Ι και των ειδών του παραρτήματος ΙΙ, τα οποία απαντώνται στους τόπους». Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν τόσο τη ζώνωση όσο και τις ρυθμίσεις και τα μέτρα εντός των ζωνών. Η λήψη υπόψη των υφιστάμενων δραστηριοτήτων καθώς και του υφιστάμενου πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού αντίκειται στον κύριο σκοπό χαρακτηρισμού και προστασίας των περιοχών αυτών που είναι η διατήρηση φυσικών οικοτόπων και ειδών. Δημιουργείται συνεπώς ένα καθεστώς κατά το οποίο οι υφιστάμενες δραστηριότητες και άλλες χωροταξικές/πολεοδομικές προβλέψεις θα κατευθύνουν την επιλογή των μέτρων, ενώ θα έπρεπε, αντίστροφα, ο προσδιορισμός των μέτρων να στηρίζεται, όπως άλλωστε προβλέπει η οδηγία, στις οικολογικές απαιτήσεις και ανάγκες των προστατευτέων αντικειμένων.

Παράγραφος 2 α: Η διάταξη αυτή εξαιρεί από την ΕΠΜ περιοχές για τις οποίες έχουν εκδοθεί Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια σύμφωνα με τον ν. 4447/2016, εντός ορίων οικισμών ή σχεδίου πόλης ή οικισμών προ του 1923 και εντός οργανωμένων υποδοχέων παραγωγικών δραστηριοτήτων ιδίως ΠΟΑΠΔ ή Οργανωμένων Υποδοχέων Μεταποιητικών Δραστηριοτήτων. Η οριζόντια και χωρίς περαιτέρω αξιολόγηση εξαίρεση των περιοχών αυτών από τις ΕΠΜ οδηγεί σε ένα αποσπασματικό καθεστώς προστασίας και στη λήψη μέτρων που δεν ανταποκρίνονται στις οικολογικές ανάγκες της περιοχής αλλά αντανakλούν προϋφιστάμενα καθεστώτα πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού ανεξάρτητα από το αν αυτά συνάδουν με τους στόχους διατήρησης των ειδών και τον σκοπό προστασίας και διατήρησης των προστατευτέων αντικειμένων.

Παράγραφος 4: Θετική κρίνεται η αφαίρεση της φράσης «και λαμβάνοντας υπόψη το αντίστοιχο σχέδιο διαχείρισης» με την οποία είχε δημιουργηθεί σύγχυση για τη χρονική σειρά έκδοσης των π.δ. και των σ.δ. Όπως είχαμε τονίσει σε σχετική δημοσίευσή μας στο νομικό περιοδικό «Νόμος + Φύση», τα προεδρικά διατάγματα αποτελούν κρίσιμα εργαλεία για τη συμμόρφωση της χώρας μας με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ και θα πρέπει να εκδοθούν πριν από τα σ.δ. Καθίσταται λοιπόν σαφές λαμβάνοντας υπόψη και την προτεινόμενη παράγραφο 3 (α) (γγ) του άρθρου 21 του ν. 1650/2020 («εξειδίκευση των όρων και περιορισμών άσκησης δραστηριοτήτων και εκτέλεσης έργων που είναι απαραίτητα για την ικανοποιητική διατήρηση του προστατευτέου αντικειμένου κατ' εξουσιοδότηση του σχετικού π.δ. καθώς και, όπου είναι αναγκαίο, τις ειδικότερες μελέτες που πρέπει να εκπονηθούν για την εξειδίκευση ή και οριστικοποίηση του περιεχομένου προτεινόμενων διαχειριστικών δράσεων και μέτρων»), ότι τα προεδρικά διατάγματα θα πρέπει να εκδοθούν πριν από τα σχέδια διαχείρισης. Για να διασφαλιστεί η ορθή ερμηνεία των διατάξεων, προτείνεται η διάταξη για τα προεδρικά διατάγματα να μεταφερθεί στην παράγραφο 3 και αυτή για τα σχέδια διαχείρισης στην παράγραφο 4.

Αφαιρείται η εξαιρετικά σημαντική πρόνοια του ν. 4685/2020 που δίνει δυνατότητα χαρακτηρισμού γειτονικών εκτάσεων που βρίσκονται μεν εκτός των περιοχών Natura όμως είτε λειτουργούν συνδεδετικά μεταξύ όμορων περιοχών, είτε προσφέρουν σημαντικό ενδιαίτημα σε προστατευόμενα είδη. Τέτοια περίπτωση είναι αυτή της Θράκης, όπου πάρα πολλές φωλιές αρπακτικών πουλιών βρίσκονται εκτός των ορίων περιοχών Natura και πρέπει απαραίτητα να θωρακιστούν με μέτρα προστασίας, καθώς φιλοξενούν σημαντικό μέρος των πληθυσμών γυπών. Η διάταξη **πρέπει** να διατηρηθεί και οι ΕΠΜ πρέπει να υποδείξουν μέτρα για την προστασία των γειτονικών των Natura περιοχών που εγγυώνται την οικολογική συνοχή του δικτύου. Ο καθορισμός και η ρύθμιση χρήσεων και δραστηριοτήτων εκτός των ορίων των προστατευόμενων περιοχών που δημιουργούν πιέσεις και αποτελούν απειλή για τα προστατευόμενα αντικείμενα αποτελεί κρίσιμο στοιχείο της διαμόρφωσης των αναγκαίων μέτρων διατήρησης όπως απαιτεί η οδηγία 92/43/ΕΟΚ και η εθνική νομοθεσία.

Όπως έχει άλλωστε τονίσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στον οδηγό της για την ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 6 (1) της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, «η υποχρέωση είναι να θεσπιστούν τα αναγκαία μέτρα διατήρησης, ανεξάρτητα από το αν τα εν λόγω μέτρα εφαρμόζονται σε μεμονωμένους τόπους, ή ακόμη, σε ορισμένες περιπτώσεις, και εκτός των ορίων των τόπων ή σε πολλαπλούς τόπους» (Ανακοίνωση της Επιτροπής «Διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000 Οι διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τους οικοτόπους» (Βρυξέλλες, 21.11.2018 C(2018) 7621 final) σελ. 21). Αντίστοιχη υποχρέωση σχετικά με τη χωρική διάσταση των μέτρων υπάρχει και στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 6 παρ. 2 (για ΕΖΔ και ΖΕΠ): «ενδέχεται να απαιτείται η εφαρμογή μέτρων εκτός της ΕΖΔ εάν τα εξωτερικά συμβάντα ενδέχεται να έχουν επιπτώσεις στα είδη και στους οικοτόπους εντός της ΕΖΔ» (ibid, σελ. 30).

Παράγραφος 3 (εε) και παράγραφος 11: Το νομοσχέδιο προβλέπει τη σύνδεση μεταξύ του σχεδίου διαχείρισης και της διαδικασίας διενέργειας δέουσας εκτίμησης των επιπτώσεων έργων που δεν ανήκουν στις κατηγορίες Α και Β του ν. 4014/2011. Με τον τρόπο αυτόν φαίνεται ότι το ΥΠΕΝ προσπαθεί να ανταποκριθεί σε μια σημαντική έλλειψη της εθνικής νομοθεσίας για τη δέουσα εκτίμηση των έργων που δεν ανήκουν στις κατηγορίες Α και Β, ζήτημα το οποίο έχει εγείρει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη διαδικασία EU Pilot (EUP(2021)9806) που έχει εκκινήσει κατά της Ελλάδας για μη ορθή εφαρμογή του άρθρου 6 παρ. 3 της οδηγίας. Ειδικότερα, το προωθούμενο άρθρο 21 (3) (εε) του ν. 1650/1986 προβλέπει ότι η υπουργική απόφαση έγκρισης του σχεδίου διαχείρισης δύναται να περιλαμβάνει πρόβλεψη για τη διενέργεια δέουσας εκτίμησης όπως περιγράφεται στην παράγραφο 11 του ίδιου άρθρου. Οι προβλέψεις αυτές όχι μόνο δεν επιτυγχάνουν την ορθή ενσωμάτωση του άρθρου 6 παρ. 3 της οδηγίας αλλά δημιουργούν σύγχυση σε ό,τι αφορά τη διαδικασία αδειοδότησης/έγκρισης των έργων αυτών από τις αρμόδιες αρχές. Ειδικότερα:

- Δεν προβλέπονται σαφή κριτήρια βάσει των οποίων θα αξιολογηθεί κατά την εκπόνηση του σ.δ. ποια έργα ή δραστηριότητες ενδεχομένως να υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της παρ. 10 του άρθρου 21 του ν. 1650/1986. Η πρόβλεψη αυτή έρχεται σε αντίθεση με το άρθρο 6 παρ. 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ που απαιτεί τη διενέργεια μιας ad hoc διαδικασίας screening (προελέγχου) που θα κρίνει κατά περίπτωση κατά πόσο το συγκεκριμένο έργο (ή σχέδιο) μπορεί ενδεχομένως να επηρεάσει σημαντικά την περιοχή.
- Η παράγραφος 11 προβλέπει μια διαδικασία προελέγχου η οποία ξεκινά με κατάθεση αίτησης από τον φορέα του έργου ή της δραστηριότητας στη Γενική Διεύθυνση Χωροταξικής και Περιβαλλοντικής Πολιτικής της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης η οποία και αποφασίζει αν απαιτείται η διενέργεια δέουσας εκτίμησης. Είναι ασαφές πώς θα διενεργηθεί η διαδικασία αυτή ενώ δεν γίνεται καμία αναφορά στο ενδεχόμενο γνωμοδότησης άλλων φορέων όπως π.χ. των αρμόδιων οργάνων για τις προστατευόμενες περιοχές, ήτοι ΜΔΠΠ/ΟΦΥΠΕΚΑ.
- Η πρόβλεψη ότι τεκμαίρεται ότι το έργο δεν επηρεάζει σημαντικά την προστατευόμενη περιοχή μετά από άπρακτη παρέλευση της 30ήμερης προθεσμίας δεν διασφαλίζει την εκτίμηση των επιπτώσεων κατά τη διαδικασία screening (προελέγχου), όπως απαιτείται από το άρθρο 6 παρ. 3 της οδηγίας.
- Η προωθούμενη διάταξη προβλέπει ότι η δέουσα εκτίμηση υποβάλλεται στη ΜΔΠΠ του ΟΦΥΠΕΚΑ βάσει των προδιαγραφών για τις ΕΟΑ των έργων κατηγορίας Β, η οποία αποφασίζει (με απόφαση του προϊστάμενου της) επί της αξιολόγησης αυτής. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επισημάνει, στο πλαίσιο της διαδικασίας Pilot, ότι η διαφοροποίηση των προδιαγραφών της ΕΟΑ μεταξύ κατηγορίας έργων Α και Β δεν είναι συμβατή με το άρθρο 6 παρ. 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Στη διάταξη αυτή δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη για δημόσια διαβούλευση για την ΕΟΑ και τη δέουσα εκτίμηση, παρά τις αντίθετες προβλέψεις του άρθρου 6 παρ. 3 της οδηγίας όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο της ΕΕ σε συνδυασμό με τη διεθνή σύμβαση του Ααρχους (C-243/15).
- Επιπλέον, σε ευθεία αντίθεση με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ, η οποία προβλέπει ότι δεν δύναται να εγκριθεί ένα έργο όταν παραβιάζει την ακεραιότητα του τόπου, η συγκεκριμένη διάταξη προβλέπει ότι η απόφαση της ΜΔΠΠ αφορά μόνο στην «έκδοση όρων για την υλοποίησή του

εξεταζόμενου έργου ή δραστηριότητας προκειμένου να διασφαλίσει ότι δεν παραβιάζεται η ακεραιότητα της προστατευόμενης περιοχής» και όχι στην απόρριψή του. Επιπλέον, δεν καθίσταται σαφές από τη διάταξη αυτή πώς η απόφαση της ΜΔΠΠ θα δημιουργήσει ένα πλαίσιο υποχρεωτικότητας σε ό,τι αφορά τη συμμόρφωση του φορέα του έργου/δραστηριότητας με τους όρους που έχουν τεθεί. Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον ν. 4685/2020, ούτε η ΜΔΠΠ αλλά ούτε και ο ΟΦΥΠΕΚΑ έχουν την αρμοδιότητα έκδοσης πράξεων με αναγκαστική ισχύ (εκτελεστές διοικητικές πράξεις) οι οποίες αφενός δεσμεύουν τους διοικούμενους και αφετέρου δύνανται να προσβληθούν από ενδιαφερόμενους φορείς στο πλαίσιο διοικητικών και δικαστικών διαδικασιών. Τέλος, δεν υπάρχει πρόβλεψη για το πώς συνδέεται η προωθούμενη διαδικασία προελέγχου με τη διαδικασία αδειοδότησης ή έγκρισης των έργων αυτών από τις αρμόδιες αρχές στο πλαίσιο της κείμενης νομοθεσίας, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό σύγχυση και ανασφάλεια δικαίου σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη και υλοποίηση έργων εντός των περιοχών Natura 2000.

Η συγκεκριμένη διάταξη προωθεί μια αποσπασματική και άκρως προβληματική εφαρμογή της διαδικασίας της δέουσας εκτίμησης για να καλύψει ένα σημαντικό κενό του ν. 4014/11 σε σχέση με τα έργα που δεν υπάγονται στις κατηγορίες Α και Β. Η ορθή ενσωμάτωση του άρθρου 6 παρ. 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ θα πρέπει να γίνει κατά τρόπο ολοκληρωμένο και σαφή για όλα τα έργα και σχέδια εντός και εκτός των περιοχών του δικτύου Natura προκειμένου να ενισχυθεί η ασφάλεια δικαίου τόσο για τους φορείς των έργων αλλά και τις δημόσιες υπηρεσίες που διαχειρίζονται τις διαδικασίες αυτές.

Στην πρόταση που καταθέσαμε μαζί με τη «Νόμος και Φύση» τον Μάρτιο 2022 στο ΥΠΕΝ παρουσιάζουμε ένα ολοκληρωμένο και συνεκτικό νομικό πλαίσιο για την ορθή ενσωμάτωση του άρθρου 6 παρ. 3 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Την πρότασή μας μπορείτε να δείτε [εδώ](#).

Παράγραφος 3: Το νομοσχέδιο δεν περιλαμβάνει διάταξη σχετικά με τη διάρκεια ισχύος των σχεδίων διαχείρισης. Η πρόβλεψη διάρκειας ισχύος των σχεδίων διαχείρισης καθώς και η υποχρέωση αξιολόγησης και επικαιροποίησής τους ανά τακτά χρονικά διαστήματα αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για την αποτελεσματική διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών στο πλαίσιο της προσαρμοζόμενης διαχείρισης (adaptive management). Θα πρέπει να προσδιοριστεί ο χρόνος διάρκειας σε 5 έτη και να προβλέπεται η επικαιροποίησή τους σε συνδυασμό με την εκπόνηση διαδικασίας αξιολόγησης της εφαρμογής του σχεδίου διαχείρισης.

Παράγραφος 10 (α-δ): Οι διατάξεις αυτές είναι απαράδεκτες. Δέχονται ως τελεσμένες καταστάσεις που προϋπάρχουν της θέσπισης μέτρων προστασίας και επιτρέπουν τη συνέχιση χρήσεων και δραστηριοτήτων που δεν επιτρέπονται στις συγκεκριμένες ζώνες προστασίας. Ειδικά στις περιοχές απόλυτης προστασίας δεν είναι δυνατόν να λειτουργούν έργα ή εγκαταστάσεις που έχουν ήδη προκαλέσει επίπτωση στις περιοχές αυτές. Προτεραιότητα στις ζώνες απόλυτης προστασίας είναι η διατήρηση των οικοσυστημάτων και η αποκατάσταση εκείνων των τμημάτων που έχουν καταληφθεί από ανθρώπινες παρεμβάσεις, ανεξάρτητα από την αξιολόγηση από την ΕΠΜ της επιπλέον πιθανής επίπτωσής τους στην περιοχή (ειδικά καθώς η επίπτωση έχει ήδη επέλθει).

Με τις παραγράφους β – δ της παραγράφου αυτής, διευρύνεται το πεδίο εφαρμογής μιας ήδη προβληματικής διάταξης που εισήχθη με τον ν. 4685/2020 (άρθρο 47 παρ. 3). Η παραπομπή της αξιολόγησης της συμβατότητας των υφιστάμενων και των αδειοδοτημένων έργων και δραστηριοτήτων σε μεταγενέστερο στάδιο με εργαλεία που αφορούν την περιβαλλοντική αδειοδότηση (άρθρο 9 παρ. 2 του ν. 4014/2011), και βάσει ασαφών προβλέψεων στο σχέδιο διαχείρισης, καταστρατηγεί το προστατευτικό καθεστώς των περιοχών και οδηγεί σε ανασφάλεια δικαίου συγχέοντας τις διατάξεις του ν. 1650/2020 (για τις ΕΠΜ και την έκδοση π.δ.) με τις διατάξεις για την περιβαλλοντική αδειοδότηση.

Παράγραφος 10 (β-δ): Οι νέες αυτές διατάξεις επεκτείνουν το πεδίο εφαρμογής της διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 47 παρ. 3 του ν. 4685/2020 και στην υλοποίηση και λειτουργία έργων που διαθέτουν ΑΕΠΟ (συνοδευόμενη ή όχι από ΕΟΑ) ή κάποια άλλη έγκριση βάσει μιας μελλοντικής και ασαφούς διαδικασίας. Η αξιολόγηση της συμβατότητας των έργων/δραστηριοτήτων με τους στόχους διατήρησης των προστατευτέων αντικειμένων θα πρέπει να λάβει χώρα στο πλαίσιο της εκπόνησης της ΕΠΜ και να προβλεφθούν ρητά (μεταβατικές) ρυθμίσεις για τα εν λόγω έργα και δραστηριότητες.

Η αξιολόγηση και οι σχετικές ρυθμίσεις δεν θα πρέπει να στηρίζονται σε ad hoc αποσπασματικές μελλοντικές διαδικασίες που επιτρέπουν την υλοποίηση και λειτουργία μεμονωμένων έργων ή δραστηριοτήτων σε αντίθεση με την ανάγκη για ένα συνεκτικό καθεστώς προστασίας για το σύνολο της περιοχής Natura 2000. Η ΕΠΜ αποτελεί σύμφωνα με το άρθρο 21 παρ. 2 του ν. 1650/1986 την επιστημονική μελέτη τεκμηρίωσης του προεδρικού διατάγματος και του σχεδίου διαχείρισης η οποία μεταξύ άλλων “εξετάζει τις επιπτώσεις που θα έχουν στο περιβάλλον και ειδικότερα στο προστατευτέο αντικείμενο οι όροι και περιορισμοί δραστηριοτήτων που προτείνει, σε συνδυασμό με τις επιτρεπόμενες δραστηριότητες, όπως αυτές θα προκύπτουν από τις χρήσεις γης ανά ζώνη” (εδάφιο 4, όπως τροποποιείται με το παρόν νομοσχέδιο). Η ΕΠΜ θα πρέπει συνεπώς να προβεί βάσει επιστημονικής τεκμηρίωσης και στηριζόμενη στις οικολογικές ανάγκες της περιοχής στη ρύθμιση υφιστάμενων επιτρεπόμενων (βάσει του π.δ. 59/18) χρήσεων και δραστηριοτήτων με μεταβατικές διατάξεις για την παύση και απομάκρυνσή τους (λαμβάνοντας υπόψη και την κείμενη νομοθεσία για τις περιπτώσεις αυτές).

Η πρόβλεψη ότι «τα ανωτέρω έργα και οι δραστηριότητες των περ. α΄ έως δ΄ δύνανται να εκσυγχρονίζονται και να επεκτείνονται σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία» είναι σαφώς αντίθετη με τις προβλέψεις τόσο της εθνικής και ενωσιακής νομοθεσίας σύμφωνα με τις οποίες τα αναγκαία μέτρα διατήρησης που περιλαμβάνουν ρυθμίσεις έργων και δραστηριοτήτων θα πρέπει να είναι σύμφωνα με τις οικολογικές απαιτήσεις των προστατευτέων αντικειμένων όπως αναφέρθηκε ανωτέρω.

Κεφάλαιο Ζ: Διατάξεις χωροταξικών και πολεοδομικών θεμάτων

Τα άρθρα 42 έως 68 του νομοσχεδίου περιλαμβάνουν ετερόκλητες διατάξεις, οι οποίες αφορούν σε σημειακές αλλαγές του νομικού πλαισίου, καθώς και διευκολύνσεις, εξαιρέσεις και παρατάσεις προθεσμιών για ποικίλα έργα σε διάφορες περιοχές και περιπτώσεις.

Σε ορισμένες περιπτώσεις θα μπορούσε να είναι δικαιολογημένη η κατά περίπτωση τροποποίηση του νομικού πλαισίου, προκειμένου αυτό να εξειδικεύεται ή να βελτιώνεται ή να θεραπεύονται αδυναμίες εφαρμογής, όπως διαφαίνεται π.χ. με την προτεινόμενη εξειδίκευση διατάξεων για τα υδατορέματα (άρθρο 42), την πρόβλεψη εγκρίσεων περιβ. όρων κατά την έγκριση ρυμοτομικών σχεδίων (άρθρο 46) ή τη δημιουργία χώρων τροφοδοσίας αρπακτικών σε εκτάσεις δασικού χαρακτήρα (άρθρο 54).

Όμως σε πολλές άλλες περιπτώσεις προτείνεται σωρεία παρεκκλίσεων ή και ενίσχυση διατάξεων με προβληματικό χαρακτήρα, όπως γίνεται π.χ. για συγκεκριμένα δημοτικά τεχνικά έργα και εγκαταστάσεις ως προς το υφιστάμενο πλαίσιο υπηρεσιών-μελετών και έκδοσης αδειών δόμησης (άρθρο 44), ή για την αδειοδότηση εργασιών δόμησης από το ΥΠΠΟΑ σε κτίρια εντός ζωνών προστασίας της Πάρνηθας. Επιπρόσθετα σε άλλα άρθρα, είτε με τη μορφή των παρεκκλίσεων είτε με νέες ειδικές διατάξεις, προβλέπονται συγκεκριμένες διευκολύνσεις για πλήθος επιμέρους έργων όπως π.χ. ρυμοτομικές απαλοτριώσεις και ειδικές εγκαταστάσεις στον Ελαιώνα (άρθρο 45), υπολογισμός αρτιότητας και δόμηση σε όμορα παραχωρούμενα δημόσια ακίνητα (άρθρο 52) ή σε εκτάσεις με χρήση βιομηχανίας ή αιολικών πάρκων (άρθρο 53).

Εκτός από την αδικαιολόγητη έλλειψη ουσιαστικής τεκμηρίωσης για τις προτεινόμενες εδώ διατάξεις προκειμένου αυτές να τύχουν της δέουσας αξιολόγησης κατά τη νομοπαρασκευαστική διαδικασία (σημ. οι επεξηγήσεις που παρέχει η ανάλυση συνεπειών ρύθμισης του νομοσχεδίου είναι καταφανώς ανεπαρκέστατες), είναι προφανές ότι η σημειακή και σε πολλές περιπτώσεις “φωτογραφική” ρύθμιση ειδικών θεμάτων αποτελεί παράδειγμα προβληματικής νομοθέτησης, η οποία επιβαρύνει σε σημαντικό βαθμό τη σαφήνεια και τη συνεκτικότητα του απαραίτητου νομικού πλαισίου, παραγνωρίζει την αρχή της ισονομίας και υποσκάπτει την απαραίτητη ασφάλεια δικαίου τόσο για τη διοίκηση όσο και για τους εμπλεκόμενους φορείς.

Κεφάλαιο Η: Πλαίσιο ανάπτυξης υπεράκτιων αιολικών πάρκων

Το κεφάλαιο Η΄ προωθεί ένα πλαίσιο για την ανάπτυξη υπεράκτιων αιολικών πάρκων. Αναγνωρίζουμε προφανώς την ανάγκη για άμεση ανάπτυξη ΑΠΕ που θα διασφαλίσει τη λήψη των κατάλληλων μέτρων για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης σε συμμόρφωση με τις διεθνείς και ενωσιακές υποχρεώσεις της χώρας μας, ωστόσο η ανάπτυξη υπεράκτιων αιολικών θα πρέπει να γίνει σε ένα ολοκληρωμένο και συνεκτικό πλαίσιο που θα διασφαλίζει τόσο την επίτευξη των κλιματικών και ενεργειακών στόχων της χώρας όσο και την προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας.

Ελλείπει επαρκούς χρόνου για την αξιολόγηση όλων των διατάξεων του Κεφαλαίου Η΄, λόγω του πολύ σύντομου χρονικού διαστήματος της δημόσιας διαβούλευσης και του σύντομου χρονικού περιθωρίου της κατάθεσης και συζήτησής του στη Βουλή, καθώς και της συνθετότητας των ζητημάτων, τα σχόλιά μας εστιάζουν στα εξής κύρια προβληματικά στοιχεία του Κεφαλαίου Η΄:

1) Διαχείριση από την ΕΔΕΥ: Βαριά σημειολογικά η επιλογή της εταιρείας διαχείρισης των προγραμμάτων εξόρυξης των ορυκτών καυσίμων που ευθύνονται για την κλιματική κρίση, ως φορέα διαχείρισης των προγραμμάτων ανάπτυξης των παράκτιων αιολικών, τεχνολογικών εφαρμογών που έχουν κεντρικό ρόλο στην πορεία προς την απανθρακοποίηση.

Η ΕΔΕΥ (που μετονομάζεται σε ΕΔΕΥΕΠ) αναλαμβάνει σημαντικές αρμοδιότητες και την υλοποίηση πολλών ενεργειών για την ανάπτυξη υπεράκτιων αιολικών, όπως την ευθύνη για την κατάρτιση του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης ΥΑΠ, τον προσδιορισμό και την οριοθέτηση των ΠΟΑΥΑΠ και τη διενέργεια της ανταγωνιστικής διαδικασίας επιλογής επενδυτή ΥΑΠ. Η επιλογή, όμως, της διαχείρισης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας από την ΕΔΕΥ, μία ανώνυμη εταιρεία που τελεί μεν υπό την εποπτεία του Κράτους (άρθρο 145 ν. 4001/2011 και άρθρο πρώτο π.δ. 14/2012), αλλά λειτουργεί υπό καθεστώς αδιαφάνειας και της οποίας το αντικείμενο διαφέρει ουσιωδώς από την ανάπτυξη ΑΠΕ, εγείρει τουλάχιστον ερωτηματικά. Σε μία κρίσιμη στιγμή για τη χώρα μας που η επίτευξη των κλιματικών και ενεργειακών στόχων γίνεται όλο και πιο επιτακτική, η κυβέρνηση επιλέγει να εισαγάγει μία νέα εξαιρετική διαδικασία, δίχως να παρέχει ουδεμία αιτιολογία ούτε στο κείμενο του νομοσχεδίου, ούτε και στην Αιτιολογική Έκθεση. Η εμπειρία που προκύπτει από την δραστηριοποίηση της εταιρείας αυτής στην ανάπτυξη και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων αναδεικνύει σαφώς ότι η ΕΔΕΥ δεν αποτελεί τον κατάλληλο φορέα για τη διαχείριση ζητημάτων που αφορούν στη βιώσιμη ανάπτυξη ενός ανανεώσιμου πόρου και στην προστασία του περιβάλλοντος. Ο ρόλος αυτός θα πρέπει να αναληφθεί κεντρικά από το αρμόδιο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας με διαφανείς και συμμετοχικές διαδικασίες.

2) Ελλείψεις κρίσιμων στοιχείων στη διαδικασία για την επίτευξη των κλιματικών και ενεργειακών στόχων: Πρωταρχικό στοιχείο ενός ολοκληρωμένου πλαισίου για την ανάπτυξη ΑΠΕ, και ειδικότερα της αιολικής ενέργειας, αποτελεί η χαρτογράφηση του συνολικού αιολικού δυναμικού της χώρας ανά θαλάσσια περιοχή. Όπως έχουμε προτείνει στην πρότασή μας για την ανάπτυξη ΑΠΕ την οποία έχουμε υποβάλει σε δημόσια διαβούλευση μέσω της ιστοσελίδα [ecodialogues \(https://www.wwf.gr/ta_nea_mas/?uNewsID=6963966\)](https://www.wwf.gr/ta_nea_mas/?uNewsID=6963966), πρώτο στάδιο της διαδικασίας θα πρέπει να είναι η απογραφή της διαθέσιμης ηλεκτροπαραγωγικής ικανότητας δηλαδή ουσιαστικά του ανανεώσιμου δυναμικού στο σύνολο της θαλάσσιας επικράτειας της χώρας. Η διαδικασία αυτή είναι σημαντική γιατί λαμβάνει υπόψη ότι το ανανεώσιμο δυναμικό μπορεί να αξιοποιηθεί μόνο μέσω μιας συγκεκριμένης τεχνολογίας η οποία εξελίσσεται στον χρόνο και ότι ορισμένες περιοχές δεν είναι, για διάφορους λόγους, διαθέσιμες ακόμα και αν έχουν πλούσιο ανανεώσιμο δυναμικό. Η καταγραφή αυτή θα πρέπει να γίνει σε συνδυασμό με τον καθορισμό στόχων κατανεμημένης ηλεκτροπαραγωγικής ικανότητας βάσει της προηγηθείσας χαρτογράφησης. Το κρίσιμο στάδιο αυτό φαίνεται να ελλείπει από το προτεινόμενο πλαίσιο ανάπτυξης υπεράκτιων αιολικών. Ελλείπει της καταγραφής αυτής, ο καθορισμός των ΠΟΑΥΑΠ θα είναι αποσπασματικός χωρίς να ανταποκρίνεται στην ανάγκη για ολοκληρωμένο κεντρικό σχεδιασμό που θα διασφαλίσει την επίτευξη των κλιματικών και ενεργειακών στόχων της χώρας λαμβάνοντας υπόψη τόσο τη μέγιστη αξιοποίηση του αιολικού δυναμικού όσο και τις ιδιαιτερότητες του θαλάσσιου χώρου.

3) Μη συμμόρφωση / ασυμβατότητα με την οδηγία 2014/89/ΕΕ για τον ΘΧΣ: Η χωροθέτηση της εγκατάστασης έργων υπεράκτιων αιολικών γίνεται κατά κύριο λόγο μέσω του προσδιορισμού και της οριοθέτησης των Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης ΥΑΠ (άρθρο 73 του νομοσχεδίου) τα οποία εγκρίνονται και θεσμοθετούνται με προεδρικό διάταγμα. Η ad hoc αποσπασματική χωροθέτηση μιας δραστηριότητας στον θαλάσσιο χώρο μέσω αυτών των νομικά δεσμευτικών εργαλείων αντίκειται στον σκοπό και τις προβλέψεις της οδηγίας 2014/89/ΕΕ για τον ΘΧΣ. Αντικείμενο του ΘΧΣ είναι η ανάλυση και οργάνωση των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων στις θαλάσσιες περιοχές για την επίτευξη οικολογικών, οικονομικών και κοινωνικών στόχων (άρθρο 3 παρ. 2 της οδηγίας) με σκοπό τη βιώσιμη ανάπτυξη των θαλάσσιων οικονομιών, τη βιώσιμη ανάπτυξη των θαλάσσιων περιοχών και τη βιώσιμη χρήση των θαλάσσιων πόρων (άρθρο 1 της οδηγίας). Ειδικότερα, η θέσπιση ΠΟΑΥΑΠ εκτός της διαδικασίας διαμόρφωσης και θέσπισης του ΘΧΣ θα δημιουργήσει ένα προδιαγεγραμμένο καθεστώς και μια πολυδιάσπαση του θαλάσσιου χώρου καταστρατηγώντας τον κύριο σκοπό του ΘΧΣ που είναι η δημιουργία μιας ολοκληρωμένης, συνεκτικής και ενοποποιημένης διαχείρισης του θαλάσσιου χώρου που λαμβάνει υπόψη τις υφιστάμενες και μελλοντικές δραστηριότητες και χρήσεις και τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον και στους φυσικούς πόρους καθώς και την αλληλεπίδραση μεταξύ ξηράς-θάλασσας (άρθρο 4 παρ. 5 οδηγίας). Οι προβλεπόμενες στο νομοσχέδιο διαδικασίες αντίκεινται σαφώς σε αυτές τις διατάξεις της οδηγίας και στις υποχρεώσεις της χώρας για τη διαμόρφωση του ΘΧΣ. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η Ελλάδα δεν έχει συμμορφωθεί με τις υποχρεώσεις της από την οδηγία για τον ΘΧΣ καθότι δεν έχει θεσπίσει θαλάσσια χωροταξικά σχέδια εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας (Μάρτιος 2021) όπως απαιτεί η οδηγία (άρθρο 4 και 15 (3)). Για τον λόγο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ξεκινήσει διαδικασία επί παραβάσει κατά της Ελλάδας για μη συμμόρφωση με την οδηγία για τον ΘΧΣ.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η θέσπιση ΠΟΑΥΑΠ είναι προβληματική καθώς δεν γίνεται σαφές πώς το νέο αυτό εργαλείο αλλά και η προτεινόμενη διαδικασία εντάσσονται στο σύστημα χωροταξικού σχεδιασμού.

4) Περιβαλλοντικές επιπτώσεις: Καθώς οι υποδομές ΑΠΕ και κατ' επέκταση οι μελλοντικές υποδομές ΥΑΠ χαρακτηρίζονται ως περιβαλλοντικού σκοπού, θα πρέπει η ανάπτυξη αυτών να αποτελεί πρότυπο ελαχιστοποίησης των όποιων περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Επ' αυτού, η εκπόνηση της τεχνικής μελέτης για τον προσδιορισμό των περιοχών ανάπτυξης ΥΑΠ, χωρίς στις σωρευτικές προϋποθέσεις να αναφέρεται η προστασία της βιοποικιλότητας (άρθρο 75), αλλά και η απόφαση δέσμευσης ή αποδέσμευσης του ηλεκτρικού χώρου που απαιτείται (άρθρο 79), από έναν φορέα του οποίου η καταλληλότητα είναι υπό αμφισβήτηση όπως έχει αναφερθεί παραπάνω, κρίνεται προβληματική. Επίσης, προβληματίζει ιδιαίτερα το γεγονός ότι ο χρόνος που δίνεται στην Επιτροπή Συντονισμού για να γνωμοδοτήσει επί των σχεδίων της τεχνική μελέτης, είναι εξαιρετικά περιορισμένος (άρθρο 73) και δεν λαμβάνει υπόψη το φόρτο εργασίας αυτής. Εγείρεται λοιπόν ο κίνδυνος να εγκρίνονται τεχνικές μελέτες, αυτοδικαίως, με μόνο κριτήριο το πέρας της χρονικής προθεσμίας.

Αναφορικά με τις διατάξεις που αφορούν στην χρονική επέκταση της Βεβαίωσης Παραγωγού Ειδικών Έργων από 25 σε 30 έτη (άρθρο 78), καθώς και την αφαίρεση κατόπιν της διαβούλευσης της πρόβλεψης για υποχρέωση υλοποίησης των έργων εντός έξι ετών από τη διενέργεια της ανταγωνιστικής διαδικασίας (άρθρο 78 του νομοσχεδίου στη διαβούλευση), προβληματίζει το γεγονός κατά πόσο οι αλλαγές αυτές εξυπηρετούν τον σκοπό ενίσχυσης των υποδομών ΑΠΕ κατά τους στόχους του ΕΣΕΚ, όπως επίσης και κατά πόσο η πολυετής χρονική δέσμευση συνάδει με τη δυναμική των οικοσυστημάτων και την προστασία αυτών.

Κεφάλαιο Θ: Διατάξεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης και άλλα ενεργειακά ζητήματα

Άρθρο 87 - Χρηματοδότηση έργων υποδομών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου

Σύμφωνα με την επίσημη μελέτη του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας (IEA), για να επιτευχθεί ο στόχος των μηδενικών εκπομπών και της κλιματικής ουδετερότητας μέχρι το 2050, πρέπει μέχρι το 2030 να επενδυθούν παγκοσμίως 4 τρις. \$ σε καθαρές πηγές ενέργειας (πηγή: IEA, Net Zero by 2050 A Roadmap for the Global Energy Sector), δίνοντας μια ξεκάθαρη εικόνα ότι δεν υπάρχουν περιθώρια σπατάλης σε μη-βιώσιμες τεχνολογίες.

Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι τα κονδύλια που θα επενδυθούν σε ρυπογόνες υποδομές, υπονομεύουν τη γρήγορη πράσινη μετάβαση. Για αυτόν το λόγο και τα έργα υποδομών ορυκτού αερίου δεν θα πρέπει να λαμβάνουν κανένος είδους χρηματοδότηση, είτε εθνικών είτε ενωσιακών πόρων.

Άρθρο 92 - Ειδικό Τέλος Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας

Θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι το 40% του ειδικού τέλους (παράγραφος 4 στοιχ. α΄) θα αποδίδεται σε προμηθευτές που υποστηρίζουν/διατηρούν χαρτοφυλάκιο ΑΠΕ ή εμπορεύονται ενέργεια προερχόμενη από ΑΠΕ και όχι σε προμηθευτές με ρυπογόνο χαρτοφυλάκιο (μονάδες λιγνίτη και ορυκτού αερίου). Επιπλέον, δεν προσδιορίζονται επακριβώς ποια έργα θεωρούνται «τοπικής ανάπτυξης και κοινωνικής υποστήριξης» που προβλέπεται να λαμβάνουν το υπόλοιπο ποσοστό του ειδικού τέλους (60%) (παράγραφος 4 στοιχ. β΄). Για τη διάταξη αυτή, προτείνεται να προστεθεί στο άρθρο περιγραφή της διαδικασίας καθώς και των κριτηρίων επιλογής των δράσεων των ΟΤΑ Α΄ που θα λαμβάνουν χρηματοδότηση με στόχο να εξασφαλίζουν προληπτικά ότι οι δράσεις είναι ευθυγραμμισμένες με τον παγκόσμιο στόχο του 1,5°C για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης.

Άρθρο 97, παρ. 1: Οι περιορισμοί που θέτει η διάταξη αυτή για τις ενεργειακές κοινότητες σε ό,τι αφορά τον αριθμό των συμβάσεων λειτουργικής ενίσχυσης για φωτοβολταϊκούς σταθμούς καθώς τη μέγιστη ισχύ εκάστου αυτών δεν συνάδουν με την ανάγκη να ενισχυθεί ουσιαστικά και έμπρακτα η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ενεργειακές κοινότητες στο πλαίσιο της κοινωνικής και ενεργειακής δικαιοσύνης, ειδικότερα δε για τις περιπτώσεις που αφορούν στον ενεργειακό συμψηφισμό (net metering).

Κεφάλαιο Ι: Διατάξεις για την ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας

Άρθρο 100 – Αρμόδιες ελεγκτικές αρχές για τα πλαστικά μιας χρήσης – Αντικατάσταση άρθρου 17 ν. 4736/2020

Όπως έχει φανεί στην πράξη ο νόμος για τα πλαστικά μιας χρήσης δεν εφαρμόζεται σωστά ως αποτέλεσμα των ελλιπέστατων ελέγχων στην αγορά. Πλαστικά καλαμάκια (άρθρο 5) εξακολουθούν να κυκλοφορούν στην αγορά, η εισφορά για πλαστικά ποτήρια και φαγητοδοχεία (άρθρο 4) δεν καταβάλλεται, οι πολίτες δεν ενημερώνονται από τις επιχειρήσεις για τη δυνατότητα να αγοράζουν τρόφιμα και ποτά με τα δικά τους σκεύη (άρθρο 4), δημόσιες βρύσες δεν έχουν κατασκευαστεί (άρθρο 4) κλπ. Ο ΕΟΑΝ αδυνατεί να επιτελέσει το έργο του συνέπεια των πολλών λανθασμένων πολιτικών επιλογών της ηγεσίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος. Είναι ένας οργανισμός αποδυναμωμένος, με καταρρακωμένο ηθικό και ελάχιστο βάρος αναφορικά με τη δυνατότητά του να επιβάλλει το νόμο.

Έως ότου ο ΕΟΑΝ αποκτήσει επιτέλους τον ρόλο που θα έπρεπε να έχει, θεωρούμε πως ΑΑΔΕ και ΔΙΜΕΑ θα έπρεπε να έχουν την κύρια ευθύνη στην παρακολούθηση της εφαρμογής των διατάξεων

των άρθρων 4 και 5. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να διατηρηθεί η παράγραφος δ του άρθρου 17 του ν. 4736/2020, με την οποία «δ) Ο Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων (Ε.Φ.Ε.Τ.), στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του σύμφωνα με το άρθρο 5 του ν. 2741/1999 (Α΄ 199), ελέγχει τη συμμόρφωση με την κείμενη νομοθεσία για τα υλικά και αντικείμενα, που προορίζονται να έρθουν σε επαφή με τρόφιμα που εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος ή υποκαθιστούν τα πλαστικά προϊόντα μίας χρήσης ως εναλλακτικά προϊόντα». Θα πρέπει να είναι σαφές ποιος δημόσιος φορέας έχει την υποχρέωση ελέγχου των δεκάδων εναλλακτικών ειδών που κατακλύζουν και θα κατακλύσουν την αγορά.

Θετική κρίνεται η πρόβλεψη ετήσιας έκθεσης για το πλήθος των ελέγχων και των κυρώσεων, αλλά θα πρέπει αυτή η πληροφορία να καταστεί δημόσια διαθέσιμη και η έκθεση να αναρτάται αμελλητί στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Περιβάλλοντος.

Άρθρο 101 – Κυρώσεις για παραβάσεις του ν. 4736/2020 – Αντικατάσταση άρθρου 18 ν. 4736/2020

Θεωρούμε πως θα πρέπει να μείνουν εν ισχύ οι προβλέψεις των παρ. 7 και 8 του άρθρου 18 του ν. 4736/2020, όπως ισχύει, και να αλλάξουν μόνο οι παραπομπές στις επιβαλλόμενες κυρώσεις, όπου αντί για το ν. 2939/2001 θα παραπέμπουν στο ν. 4819/2021. Επίσης, η παρ. 9 του άρθρου 18 θα πρέπει να παραμείνει εν ισχύ ώστε να είναι σαφές πως η παρεμπόδιση των ελέγχων επιφέρει κυρώσεις ανεξαρτήτως τυχόν παραβίασης και άλλων διατάξεων του νόμου.

Άρθρο 106 – Διοικητικές κυρώσεις – Τροποποίηση παρ. 1 άρθρου 91 ν. 4819/2021

Το τελευταίο διάστημα παρατηρούμε με μεγάλη ανησυχία τη διακοπή συνεργασίας ΟΤΑ και ΣΣΕΔ συσκευασίας, πράγμα που υποδηλώνει την κακή κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει η διευρυμένη ευθύνη παραγωγού για τα απόβλητα συσκευασιών.

Για να λειτουργήσουν σωστά τα συστήματα (και γενικότερα η χωριστή συλλογή), θα πρέπει να είναι διαφανή, να διέπονται από κοινούς κανόνες, να μην λειτουργούν ανταγωνιστικά, να έχουν στη διάθεσή τους επαρκείς πόρους για τη δημιουργία υποδομών και διαδικασιών ανακύκλωσης, να υπάρχει πλήρης λογοδοσία και έλεγχος για τη ροή οικονομικών πόρων και την αποτελεσματικότητα των συστημάτων. Σήμερα τίποτα από αυτά δεν συμβαίνει εξαιτίας των παλινωδιών της κυβέρνησης, που επιτρέπει τη διαιώνιση μιας σαθρής κατάστασης. Η Πολιτεία πρέπει να προχωρήσει στην αναδιάρθρωση των ΣΣΕΔ συσκευασίας και να απαιτήσει τη δημιουργία και λειτουργία ενός και μόνο συστήματος με καθαρούς κανόνες, όπου οι υπόχρεοι παραγωγοί θα καταβάλλουν ουσιαστικές εισφορές και όχι ένα κλάσμα αυτών, βάσει της αρχής της διαφοροποίησης εισφορών. Παράλληλα, χρειάζεται ένας δυνατός ΕΟΑΝ που θα λειτουργεί με πραγματική ανεξαρτησία και λογοδοσία. Όσο δεν συμβαίνουν τα παραπάνω θα παραμείνουμε στο ίδιο έργο θεατές και θα βιώνουμε τις ίδιες οικτρές επιδόσεις ανακύκλωσης.

Άρθρο 107 – Διοικητική διάρθρωση του Ελληνικού Οργανισμού Ανακύκλωσης – Τροποποίηση παρ. 1 και 2 άρθρου 100 ν. 4819/2021

Έχουμε τονίσει επανειλημμένα στο παρελθόν πως ο ΕΟΑΝ δεν μπορεί να λειτουργήσει δια εξωτερικών συνεργατών. Ο ΕΟΑΝ πρέπει να έχει την πλήρη ευθύνη των επιλογών στην ανακύκλωση και να λογοδοτεί για αυτές. Θα πρέπει να είναι σε θέση να ελέγχει στην πράξη, με ακεραιότητα και υψηλό αίσθημα ευθύνης, και για να συμβεί αυτό θα πρέπει να στελεχωθεί με το απαραίτητο εξειδικευμένο προσωπικό και να διοικείται από ανθρώπους που δεν προέρχονται από κομματικούς σωλήνες. Οι πόροι για έναν ΕΟΑΝ δυναμικό και αποτελεσματικό υπάρχουν. Αυτό που λείπει είναι η πολιτική βούληση.

Περισσότερες πληροφορίες:

- Θεοδότα Νάντσου, επικεφαλής πολιτικής, tnantsou@wwf.gr
- Σοφία Κόπελα, υπεύθυνη πολιτικής για το φυσικό περιβάλλον, s.kopela@wwf.gr